

Mapa narzędziem geografa

W codziennym życiu bardzo często stykamy się z mapą. Mapa w gazecie lokalizująca ważne wydarzenia, mapa w telewizyjnej prognozie pogody, mapa na przystanku z wykazem linii tramwajowych czy autobusowych. Mapa na ścianie, mapa na koszulce, pocztówce czy znaczku pocztowym. Mapa towarzyszy nam w poruszaniu się po mieście i wędrowce po górskich szlakach, prowadzi po nieznanym drogach i pomaga odnaleźć się w terenie. Mapa towarzyszy człowiekowi od zawsze. Wobec tak powszechnej obecności map wokół nas, warto zastanowić się, czy nie poznać ich lepiej, czy nie korzystać z nich częściej, choćby w szkole na lekcjach geografii czy przyrody. Mapy na tych przedmiotach to nieodzowna pomoc zarówno dla nauczyciela, jak i ucznia. Należą do podstawowych środków dydaktycznych wykorzystywanych na lekcjach już od początku XIX wieku.

W nauczaniu geografii w polskiej szkole wykorzystanie mapy zapoczątkował w 1895 roku Wacław Nałkowski, jednak największy wpływ na sposób nauczania miał Eugeniusz Romer, który w 1908 roku wydał podręcznik szkolny *Geografia dla klasy pierwszej szkół średnich*, poszerzony o atlas geograficzny. Romer uważał, że podstawą nauki geografii powinien być atlas, natomiast książka stanowi tylko tekst uzupełniający atlas, zawierający to, czego nie ma na mapie. Obecnie nadal jest ona podstawowym i niezastąpionym środkiem dydaktycznym, podstawowym źródłem informacji oraz pomocą służącą kształtowaniu umiejętności myślenia geograficznego.

Główną zasadą doboru środków dydaktycznych i metod powinno być systematyczne korzystanie z atlasu i ściennych map geograficznych. Posługiwanie się przez ucznia mapą, orientowanie się w przestrzeni geograficznej, wykazywanie różnicowania przestrzennego składników przyrodniczych i działalności człowieka w środowisku geograficznym oraz interpretacja treści map, to podstawowe cele edukacji przyrodniczej. Analizując wymagania szczegółowe podstawy programowej z geografii można stwierdzić, że niemal 80% z nich wiąże się z wykorzystaniem materiałów kartograficznych. Zapisy, które wprost odwołują się do map, są bez nich niemożliwe do zrealizowania. Praca z mapą umożliwia kształcenie takich umiejętności, jak porównywanie, analizowanie czy interpretowanie, które stawiane są dzisiaj ponad wiedzę encyklopedyczną, a zarazem należą do najważniejszych celów określonych w nowej podstawie programowej.

Mapy znajdują bardzo szerokie zastosowanie we współczesnym świecie. Ich rola trudna jest do przecenienia. Już najmłodszy z wielkim entuzjazmem oglądają obraz świata na stronach atlasów dla dzieci. Mapy dla dzieci są bardzo kolorowe, przyciągają uwagę i zawierają tylko wybrane treści. Uczeń rozpoczynający naukę w szkole również styka się z mapami. Na początku poznaje najbliższą okolicę. Szuka na planie miasta swojej ulicy, swego domu czy szkoły. Śledzi też drogę z domu do szkoły. W młodszych klasach uczniowie

przyglądają się mapie Polski, uczą się o regionach naszego kraju. Wędrują przez niziny, wyżyny aż po góry. W klasach starszych uczą się o kontynentach, by w końcu dotrzeć do map całego świata. Korzystają z atlasów, z map ściennych, czy map w podręczniku. Na mapach konturowych ćwiczą i powtarzają swoją wiedzę geograficzną. Wędrowanie z mapą dla młodego użytkownika to fantastyczna przygoda. Podczas krótkiej wycieczki w ramach lekcji przyrody można wykorzystać plan miasta lub fragment mapy topograficznej, prosząc, by uczniowie zaznaczyli na niej trasę, którą przeszli, czy też zauważyli zmiany, jakie zaszły w krajobrazie tej okolicy, a których nie ma na mapie. Jest to doskonała okazja, by uświadomić uczniom, że mapa to obraz pomniejszony, na którym nie da się zaznaczyć wszystkiego.

Mapa jest wszechobecna w naszym życiu, dlatego tak ważne jest, by od najmłodszych lat uczyć dzieci obcowania z nią. Świadomy użytkownik mapy to ktoś, kto potrafi z niej korzystać i nie boi się jej, kto chętnie po nią sięga, by poznać odpowiedzi na nurtujące go pytania. Mapa jest na wszystko. Ułatwia nam życie, jeśli tylko chcemy z tego ułatwienia skorzystać. Zachęcam do jak najczęstszego korzystania z mapy na lekcjach geografii i przyrody. Życzę wszystkim nauczycielom, aby kształcenie umiejętności odkrywania świata za pośrednictwem map zaowocowało wspaniałymi wynikami nauczania. Umiejętność analizy i czytania mapy jest konieczna!

Literatura:

Batorowicz Z., *Mapa w nauczaniu geografii*, Warszawa 1971, Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.

Piskorz S., *Zarys dydaktyki geografii*, Warszawa 1997, Wydawnictwo Naukowe PWN.

Winklewski J., *Nauczanie podstaw geografii*, Warszawa 1988, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.